26- ADAK BAHSI
1- Adagin Ödenmesini Emir Babi
2- Nezir Yapmaktan Nehi ve Nezrin Bir Seyi Geri Çevirmemesi Babi
3- Allah'a Ma'siyet Için Yapilan Nezirle Kulun Elinde Olmayan Bir Seye Yapilan Nezrin Îfasi Gerekmedigi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :
4- Ka'ne'ye Yürüyerek Gitmeyi Nezreden Kimse Babi
5- Nezir Keffareti Babi

26- ADAK BAHSI

1- Adagin Ödenmesini Emir Babi

1- (1638) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî ite Muhammed b. Rumh b. Muhacir rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Leys haber verdi. H.
Bize Kuteybe b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Ibni Si-hâb'dan, o da Ubeydullah b. Abdillâli'dan, o da Ibni Abbâs'dan naklen rivayette bulundu ki, söyle demis:
Sa'd b. Ubade Resulü Ilah (Sallallahü Aleyhi veSellemJ'den, annesinin borcu olan bir adak hakkinda fetva istedi. Annesi bunu Ödeyemeden ölmüs. Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) :
«Onun namina onu sen ödeyIver!» buyurdular.

(...) Bize yine Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Mâlik'e okudum. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Amru'n-Nâkid ve Ishâk b. Ibrahim de Ibni Uyeyne'den rivayet ettiler. H.
Bana Harmele b. Yahya dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus haber verdi. H.
Bize Ishâk b. Ibrahim ile Abd b. Humeyd de rivayet etti. (Dediler ki) : Bize Abdürrezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer haber verdi. H.
Bize Osman b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abde b. Süleyman, Hisâm b. Urve'den, o da Bekir b. Vâil'den naklen rivayet etti.
Bu râvilerin hepsi Zührî'den, .Leys'in isnâdiyle, onun hadîsi mânâsinda rivayette bulunmuslardir.
Bu hadîsi Buhârî ile Nesâî «Vasâyâ» bahsinde tahrîc etmislerdir.
Nezir yâni adak: Bir kimsenin ibâdet veya sadaka gibi bir seyi teberru' cihetiyle kendisine borç kilmasidir. Nezir mesru' bir ibâdettir. Ibâdet olmasi namaz, oruç ve sadaka gibi bir seyle yapildigi içindir. Mesru' olmasi da yapilan nezirlerin ödenmesi babinda âyet ve hadîsler vârid oldugundandir. Teâlâ Hazretleri:
Nezirlerini ödesinler!» [1] buyurmustur. Bu bâbta birçok hadîsler ve icma-i ümmet de vardir. O hadîslerden biri de buradaki Sa'd b. Ubâde (Radiyaltahu anh) hadîsidir.
Hz. Sa'din annesi Amra binti Mes'ûd 'dur. Amra binti Sa'd b. Kays 'dir diyenler de olmustur. Bu kadin müs-fümanligi kabul ile Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e bey'at etmis ve hicretin ellinci yilinda Resulü Ekrem (Sallaîlahü Aleyhi ve Settem) Dû-metü'l-Cendel gazasinda iken vefat etmis; oglu Sa'd Radiyaüahu anh) yanmda imis. Peygamber (Salialiahü Aleyhi ve Sellem)Eten. dimiz onun cenaze namazim kabrinin üzerine kilmis.
Amra (Radiyaüahu anh) 'nin ne adadigini bildiren eserler muhteliftir. Bazilari köle âzâdi oldugunu, bir takimlari oruç, digerleri sadaka adadigini göstermektedir. Kaadî Iyâz: «Ihtimâl ki bu adak, hadîslerde beyan edilen seylerden hiç biri degildir.» diyor.
Bu hadîsin serhinde Nevevî sunlari söylemistir: «Nezrin sa-hîh olduguna ve iltizâm edilen sey taat ise onu ifânin

vâcib olduguna bütün müslümanlar ittifak etmislerdir. Ma'siyet yahut pazara girmek* gibi mubah bir sey ise o kimsenin nezri mün'akid olmaz; bizim mezhebe göre ona keffâret de lâzim gelmez. Cumhûr-u ulemânin kavli de budur. Imam Ahmed'Ie bir takim ulema keffaretin lüzumuna kail olmuslardir. Peygamber (SaHallahü Aleyhi ve Sellem)'in :
«Onun namina o nezri öde!» buyurmasi, Ölen kimsenin borcu olan haklarin ödenmesi icâbettigine delildir. Bu haklarin mâlî olanlari bilit-tifak Ödenir. Bedenî ibâdetler hakkinda hilaf vardir. Biz o hilafi bu kitabin muhtelif yerlerinde arzettik.
Sonra îmam Safiî ile bir taifenin mezheplerine göre ölen kimsenin borcu olan zekât, keffâret ve nezir gibi mâlî haklar vasiyyeti olsun olmasin insan borcu gibi ödenir. îmam Mâlik, Ebû Hanîfe ve bunlarin arkadaslari: Bunlardan hiç bir sey ödemek îcâb etmez; meger ki, vasiyyet etmis ola! demislerdir. Vasiyyet edilmeyen zekât hakkinda Mâ1ikiyye ulemasi arasinda hilaf vardir.»
Cumhura göre ölen kimsenin borcu olan nezir mâlî seylerden degilse mirasçisina onu ödemek lâzim gelmedigi gibi, nezir mâlî olup ölen sahis geride mal birakmamissa yine Ödemesi îcâb etmez, fakat müstehab olur.
Zahirîler buradaki Sa'd (Raâiyallaku anh) hadîsiyle istid-îâl oderek ödemesi lâzim geldigine kail olmuslardir. Halbuki bu hadîste Hz. Sa'd'a annesinin borcunun ilzam suretiyle ödettirildigine dair bir sarahat yoktur. Ihtimâl annesinin terikesinden ödemis, yahut kendi malindan teberru' etmistir. Cumhurun delili: Mirasçinin ödemeyi ilti-zâm etmemis olmasidir. Iltizâm etmedikçe ödemesi lâzim gelmez.

2- Nezir Yapmaktan Nehi ve Nezrin Bir Seyi Geri Çevirmemesi Babi

2- (163») Bana Züheyr b. Harb ile Ishâk b. Ibrahim rivayet ettiler. Ishâk (Bize haber verdi) tâbirim kullandi. Züheyr: Bize Cerîr, Mansur'dan, o da Abdullah b. Mürra'dan, o da Abdullah b. Ömer'den naklen rivayette bulundu; dedi. Abdullah söyle demis :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bir gün bizi adak adamaktan neb yetmege basladi ve :
«O hiç bir seyi geri çevirmez; onunla sâdece cimri (nin elin) den (mal) çikarilir.» buyuruyordu.

3- (...) Bize Muhammed b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) :, Bize Yezîd b. Ebî Hakim, Sitfyân'dan, o da Abdullah b. Dinar'dan, o da Ibni Ömer'den, o da Peygamber (SaliaUahü Aleyhi ve Sellem)1den naklen rivayette bulundu ki:
«Nezir, bir seyi ne (vaktinden) önceye aldirir; ne de sonraya biraktirir. Onunla sadece bahîl (in elin) den (mal) çikarilir.» buyurmuslar.

4- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Gunder, Su'be'den rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. El-Müsennâ Ile Ibni Bessâr da rivayet ettiler. Lâfiz tbni'l-Müsennâ'mndir. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Mansûr'dan, o da Abdullah b. Mürra'dan, o da Ibni Ömer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*den naklen rivayette bulundu ki: Nezri yasak etmis ve: «Süphesiz ki, o bir hayir getirmez; onunla sâdece bahîl (in elin) den /mal) çikarilir.» buyurmuslar.

(...) Bana Muhammed b. Kâfide rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Adem rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mufaddal rivayet etti. H.
Bize Muhammed b, EI-Müsennâ ile Ibni Bessâr dahî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdurrahmân, Süfyân'dan ve her iki râvi Mansûr'dan bu isnâdla Cerîr'in hadîsi gibi rivayette bulundular.

5- (1640) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize A1 -dülazîz yâni Derâverdî, Alâ'dan, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayette bulundu ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Nezretmeyin, çünkü nezir kaderden hiç bir seye fayda etmez; onunla sâdece bahîl (in elin) den (ma!)

çikarilir.» buyurmuslar.

6- (...) Bize Muhammed b. El-Müseiina ile Ibni Bessâr da rivayet ettiler- (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer
rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Alâ'yi. babasmdan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (SalîallahüA leyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet ederken dinledim ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) nezri yasak etmis ve:
«Süphesiz ki, o kaderden bir sey geri döndüremez; onunla sadece bahîl (in elin) den (mal) çikarilir.» buyurmuslar.

7- (...) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe b. Saîd ve Alî b. Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ismaîl yâni tbni Ca'fer, Amr'dan —bu zât Ibni Ebî Amr'dir— o da Abdurrahmân El-A'rac'dan, o da Ebû Hü. reyre'den naklen rivayet etti ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seüem):
«Nezir Âdem ogluna Atlah'rn takdir etmedigi bir seyi yaklastirmaz; lâkin nezir (bâzan) kadere muvafik düser de bu sayede bahîl (In elin) den, çikarmak istemedigi (mali) çikarilir.» buyurmuslar.

(...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ya'kûb yâni îbni Abdirrahmân EI-Kaarî ile Abdülâzîz yâni Derâverdî rivayet ettiler.
Bunlarin ikisi de Amr b. Ebî Amr'dan bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.
Bu rivayetleri Buhâri «Kader» ve «Eymân ve'n-Nüzûr* bahislerinde; Ebû Dâvûd ile Nesâî «Nüzûr»de; îbni Mâce «Keffârât»da muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
îbni Ömer hadîsinde mahzûf cümleler vardir. Bu hadîsi tam olarak Hâkim île smâîlî, Saîd b. El-Hars E1 Ensârî'den rivayet etmislerdir ki, meâlen söyledir: Saîd b. El-Hars sunlari söylemis:
«îbni Ömer'in yaninda idim. Derken 'ona Amr b. Kâb ogullarindan Mes'ud b. Amr gelerek: Yâ Ebâ Abdirrahmân [2], benim oglum Iran'da Ömer b. beydillâh b. Ma'nier ile beraber bulunuyordu. Orada siddetli veba ve taun hastaliklari zuhur etmis. Bunun üzerine eger Allah oglumu sag birakirsa Beytullah'a yürüyerek gitmesini boynuma borç ettim. Derken çocuk hasta olarak çikageldi; sonra öldü. Ne buyurursun? dedi. îbni Ömer: (Müslümanlar) nezirden nehyedilmediler mi?
Peygamber (SallalIahÜ Aleyhi ve Setlem):
«Nezir ne bir seyi (vaktinden) önceye aldirir; ne de sonraya birakti rrr. Onunla sâdece bahîl (in elin) den (mal) çikarilir; buyurdular, sen nezrini Ifâ et, dedi. Mes'ûd: Yâ Ebâ Abdi11âh; ben ancak oglumun yürümesini nezrettim; dedi ise de îbni Ömer: Nezrini Öde! ihtarinda bulundu.»
Saîd b. El-Hars suâl sahibini Saîd b. El-Müseyyeb'e göndererek meseleyi ona da sordurmus. O da : «Oglunun yerine sen yürü!» cevâbini vermis.
Görülüyor ki, nezrin mukaddesata hiç bir te'siri yoktur." «Hastam iyilesirse kurban kesecegim» yahut -Oglum askerden gelirse üç gün oruç tutacagim» diyerek adakta bulunmanin ne hastaligin düzelmesinde bir te'sîri yardir, ne de askerin dönmesinde. Ancak bazen mukadderat adak sahibinin arzusuna muvafik sekilde tecellî eder de nezrini ödemesi lâzim gelir. Iste bu rivâyetlerdeki «Onunla sâdece cimrinin elinden mal çikarilir.» ifadesiyle buna isaret edilmistir. Çünkü cimri insan kolay kolay sadaka veremez. O sadakasi mukabilinde bir karsilik görmelidir ki, malina kiyabilsin. Hastasi düzelirse sadaka adadigi için düzeldi sanir. Halbuki onun adaginin takdîr-i Ilâhîye bir tesîri yoktur. O is zâten öyle olacaktir; çünkü öyle takdir olunmustur.
Hadîsin bu cümlesi nezri îia etmenin vâcib olduguna delildir. Nezir yapmanin hem men'edilmesi hem de istek hâsil oldugunda adagin yerine getirilmesinin vâcib olusu müskilâttan sayilmistir. Bâzilari bu müs-kili hail için sunlari söylemislerdir: «Yasak edilen nezir, kaderi degistirir i'tikadiyle yapilandir. Adakla istenen seylerin ekseriya meydana geldigini gören nice insanlar nezrin kaderi degistirdigine inanirlar. Iste nezir bunun için yasak

edilmistir. Ama bir kimse faydanin, zararin ancak Allah Teâlâ'dan geldigine inanarak nezrin bir vesile ve sebep kabilinden oldugunu bilirse o nezri ilâ etmek taat olur; böyle nezir yasak degildir.» Hadîsin siyaki bu tefsire uygundur.

3- Allah'a Ma'siyet Için Yapilan Nezirle Kulun Elinde Olmayan Bir Seye Yapilan Nezrin Îfasi Gerekmedigi Babi

8- (1641) Bana Züheyr b. Harb ile Alî b. Hucr Es-SaJdî rivayet ettiler. Lâfiz Züheyr'indir. (Dediler ki) : Bize Ismail b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eyyûb, Ebû Kilâbe'den, o da Ebu'l-Mühelleb'den, o da Imrân b. Husayn'dan naklen rivayette bulundu. Söyle demis:
Sakîf (kabilesi) Benî Ukayl'in müttefiki idiler. Derken Sakîf Re-sûlvdlabfSalUillahü Aleyhi ve Seilein) 'in ashabindan iki kisiyi esîr ettiler. Re-sûlüllah (Saltallahü Aleyhi ve SellemY'in ashabi Benî Ukayl'den bir kisi esîr ettiler; onunla birlikte Adbâ' (ismindeki deve) yi de aldilar. Adam prangada oldugu halde Resûlültah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onun üzerine geldi. (Adam) :
— Yâ Muhammedi diye seslendi.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onun yanina gelerek: «Ne isliyorsun?» diye sordu. Adam:
— Beni niçin aldm? Ve hacilari geçen (devey) i niçin aldin? dedi. (Resûîüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) meseleyi büyültmek için) : «Seni müttefiklerin olan Sakîfin cinayetinden dolayi aldim! cevâbini
verdi. Sonra ondan ayrilip gitti. Adam (tekrar) ona seslenerek:
— Yâ Muhammed, yâ Muhammedi dedi. Resûîüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) merhametli ve nezaketli idi. Bu sebeple ona dönerek:
«Ne istiyorsun?» diye sordu. (Adam) :
— Ben müstümanim, dedi. Resûîüllah (SaUallohii A leyhi ve Sellem) : «Eger bu sözü kendi umuruna mâlik iken söylemis olsaydin tamamiyle kurtulurdun! cevâbini verdi. Sonra çekildi gitti. (Adam tekrar) kendilerine seslenerek:
— Yâ Muhammet)! Yâ Muhammedi dedi.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi' ve Sellem) yine yanina gelerek: «Ne istiyorsun?» diye sordu. (Adam) :
— Ben açim, beni doyur; susuzum, beni sula! dedi. ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Senin hacetin bu mu?» dedi. Sonra (bu adam) o iki kisiye fidye yapildi.
Imrân b. Husayn sözüne söyle devam etmis:
Ensârdan da bit kadin esir edildi; Adbâ dahî ele geçirildi. Kadin prangada idi. Halk develerini evlerinin önünde egreklendiriyorlardi. Derken bir aksam bu kadin bagdan bosanarak develerin yanina geldi. Kadin bir deveye yaklasti mi hayvan bÖgürüyordu. Nihayet Adbâ'in yanina vardi. Fakat o bögürmedi; hem de piskin bir deve idi... Hemen arka tarafina oturdu. Sonra hayvani sürerek yola revan oldu.
Kadini (n kaçtigini) hissederek aradilar taradilar fakat kadin onlari âciz birakti. Bir de eger Allah kendisini kurtarirsa bu deveyi bogazlamayi Allah için nezretti. Medine'ye gelince halk kendisini görerek: Iste Adbâ' ResûlüIIah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) in devesi!., dediler. Kadin, eger Allak kendisini bu devenin üzerinde kurtarirsa onu mutlaka bogazlamayi nezrettigini söyledi. Bunun üzerine ResûlüIIah {Sallallahü Aleyhi veSellem)'e gelerek meseleyi kendisine anlattiklarinda:
«Sübhânâllah! Onu ne kötü cezalandirmis!.. Eger Allah kendisini bunun üzerinde kurtarirsa onu mutlaka bogazlamayi nezretmis!..
Günaha girmek için yapilan nezirle kulun elinde olmayan bir seye yapilan nezrin îfâsi yoktur.» buyurdular.
Ibni Hucr'un rivayetinde : «Allah'a isyân etmek için nezir olmaz!» denilmistir.

(...) Bize Ebu'r-Rabî' El-Ateki rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ham-mâd yâni Ibni Zeyd rivayet etti. H.
Bize Ishâk b. Ibrahim ile Ibni Ebî Ömer, Abdülvehhâb Es-Sekafi'-den rivayet ettiler. Her iki râvi Eyyûb'dan bu

isnâdla bu hadîsin benzerini rivayet etmislerdir.
Hammad'in hadîsinde : «Dedi ki : Adbâ' Benî Ukayl'den bir adamin idi. Hacilari geçenlerdendi.» ibaresi vardir. Yine onun hadîsinde: «Kadin ta'lîm terbiye görmüs bir devenin üzerinde geliverdi.» denilmistir.
Sekafî'nin hadîsinde: «Bu hayvan ta'lîmli bir deve idi.» cümlesi vardir.
Adbâ': Peygamber (Saliallahü Aleyhi ve Sellem) Efendimizin devesidir. Bu hayvan gayet iyi cinsten olup önüne geçilmeyecek derecede sür'atli giderdi. «Hacilari geçen» ta'bîrinden murad da budur. Vaktiyle Benî Ukayl kabilesinden birinin mali imis. Sonralari Peygamber (Saliallahü Aleyhi ve Sellem)'e intikal etmistir.
Kitabimizin «Hacc» bahsinde de görüldügü vecihle Besûlüllah (Saliallahü Aleyhi ve Seilem)'in Adbâ', Kasvâ' ve Ced'â' nâmlarinda develeri vardi. Bunlarin üç ayri deve mi yoksa bir devenin üç muhtelif adi mi oldugu ihtilaflidir.
«Ben müslümanim» diyen esîre Peygamber (Saliallahü Aleyhi ve Sellem):
«Bu sözü kendi umuruna malik iken söylemis olsaydin tamamiyle kurtulurdun.» diye mukabelede bulunmustur. Bu sözden murâd: Esîr edilmezden evvel müslüman olsaydin Islâmiyet sayesinde kendin esîr olmaktan kurtulur, malin da ganimet olarak alinmazdi. Esîr edildikten sonra müslüman olduguna göre seni öldürüp öldürmemek muhayyerligi ortadan kalkar; köle yapmakla ridye almak arasindaki muhayyerlik kalir, demektir.
Ensârdan esîr' edilen kadin Hz. Ebû Zerr (Radiyallahü anha) m karisidir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :

1- îslâmda fidye caizdir. Bir esîrin müslüman olmasi ganimet sahiplerinin onun üzerindeki hakkini iskat etmez. Fakat esîr edilmezden önce müslüman olursa ganimet mali olmaktan kurtulur.
2- «Günaha girmek için yapilan nezrin îfâsi yoktur...» cümlesi sarap içmek gibi bir günahi islemek için yapilan nezrin bâtil olduguna böyle bir sözden dolayi yemîn keffareti veya baska bir sey lâzim gelmeyecegine delildir.
Ebû Hanîfe, Mâlik, Safiî, Dâvûd-u Zahirî ve cumhûr-u ulemânin mezhepleri budur. îmam Ahmed , Hz. Âise (Radiyallahü anha)'dan rivayet edilen bir hadîsle istidlal ederek yemîn keffâreti lâzim geldigine kail olmustur. Mezkûr hadîste:
«Allah'a isyan için nezir olma*; onun keffâreti yemin keffâretidir.»
buyurulmakta ise de bu hadîs bütün hadîs imamlarinin ittifâkiyle zayiftir. Babimiz hadîsindeki:
«Kulun elinde olmayan bir seye yapilan nezrin ifâsi yoktur.» cümlesi, nezri, kendi milki olmayan bir seye izafe etmesi hâline hamledilmis-tir. Meselâ : «Hastam düzelirse filânin kölesini âzâd etmek boynuma borç olsun» yahut «Filânin elbisesini tesadduk etmek borcum olsun!» gibi sözlerle yapilan nezirler bu kabildendir. Fakat henüz milkinde olmayan bir seyi iltizam eder de meselâ: «Hastam iyilesirse bir köle âzâd etmek borcum olsun!» derse o anda köleye sâhib olmadigi halde nezri sahindir.
3- Zarurette kadinin yalniz basina da yola çikabilecegine bu hadîsle istidlal edilmistir. Dâr-i harpten Islâm diyarina, hicret zaruret seferi oldugu gibi, kendisine kötülük teklif edilen kadinin o yerden gitmesi de öyledir.
4- Imam Safiî ile ulemadan bazilari bu hadîsle istidlal ederek kâfirlerin ganimet olarak aldiklari müslüman malinin onlarin milki olamayacagini söylemislerdir. îmam Âzam'la diger bir takim ulemâya göre ise kafirler müslüman malini ganimet olarak alir da kendi memleketlerine götürürlerse o mala sahip olurlar.

4- Ka'ne'ye Yürüyerek Gitmeyi Nezreden Kimse Babi

9- (1642) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Zürey', Humeyd'den, o da Sâbit'den, o da Enes'den naklen haber verdi. H.
Bize Ibni Ebî Ömer de rivayet etti. Bu lâfiz onundur. (Dedi ki) :
Bize Mervân b. Muâviye El-Fezârî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Sabit, Enes'den naklen rivayet etti ki, Peygamber (SallaIlahü Aleyhi ve Sellem), iki oglunun arasinda götürülen bir ih-

tiyar görerek:
«Buna ne olmus?» diye sormus. — Yürümeyi nezretmis, demisler. Resûlüllah (SallaUuhii Aleyhi ve Sillem) :
«Süphesiz ki Allah bu adamin kendini azâb etmesinden müstagnidir.» buyurmus ve (hayvana) binmesini emretmis.

10- (1643) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteyhe ve Ibni Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize îsmâîl yâni îbni Ca'fer, Amr'dan —ki Ibni Ebî Amr'dir— o da Abdurrahmân EI-A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayette bulundu ki, Peygamber (SallaIlahü Aleyhi ve Seliem) iki oglunun arasmda onlara dayanarak giden bir ihtiyara yetiserek:
«Buna ne oldu?» diye sormus. Ogullari:
— Yâ Resûlâllah, nezri vardi, cevabini vermisler. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem):
«Bin ey ihtiyar! Zira Allah senden ve nezrinden ganîdir.» buyurmus. Lâfiz Kuteybe ile Ibni Hucr'undur.

(...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülâzîz yâni Derâverdî, Amr b. Ebî Amr'dan bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etti.
Bu hadîsi Buhârî «Cezâü's-Sayd» bahsinde; Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî «Eymân ve Nüzûr»da tahrîc etmis-lerdir.
Ogullarinin arasinda onlara dayanarak güç halle yürüyebilen zâtin ismi bazilarina göre Kays'tir. Bir takimlar Kayser oldugunu söylemislerdir. Künyesi Ebû Israil 'dir.
Zahirîler bu hadîsle istidlal ederek: «Yürümekten âciz kalan kimseye hedy kurbani lâzim degildir.» demislerdir. Sair fukahâdan üç kavil rivayet edilir.
1- Hz. Alî ve Abdullah b. Ömer (Radiyallaiiu anh) dan rivayet olunan bir kavle göre Kâbe'ye yürüyerek gitmeyi nezre-den bir kimse bundan âciz kalirsa yürüyebildigi kadar yürür; yürüyemez oldu mu binek gider; ve bir koyun kurban eder Atâ, Hasan-i Basrî Imam Âzam- ve Imam Safiî buna kail olmuslardir. Imam Âzam'a göre âciz kalmadan hayvana binenin hükmü de budur; yalniz yemininden döndügü için keffaret verir.
2- Ikinci kavle göre âciz kalan kimse geri döner; sonra tekrar hacceder; ve binek gittigi yeri yürür; buna hedy lâzim degildir. Bu kavil Ibni Ömer, Ibni Abbâs, Ibni Zübeyr ,ile. Ibrahim Nehaî ve Ibni Cübeyr 'den rivayet olunmustur.
3- Üçüncü kavle göre geri döner; binek gittigi yeri yürür; hedy kurbani lâzimdir. Ibni »Abbâs ile Nehaî 'nin birer kavli de bu oldugu gibi Saîd b. El-Müseyyeb ile Imam Mâ1ik dahî buna kail olmuslardir.

11- (1644) Bize Zekeriyyâ b. Yahya b. Salih El-Misrî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize El-Mufaddal yâni Ibni Fadâle rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Abdullah b. Ayyas, Yezîd b. Ebî Habîb'den, o da Ebu'l-Hayr'dan, o da Ukbe b. Âmir'den naklen rivayet etti, ki söyle demis:
Kiz kardesim yalin ayak Beytullah'a yürümeyi adadi. Bana da bu meseleyi onun nâmina Resû\uIlah(SaUaUahü Aleyhi ve Seltem) 'e danismami emretti. Ben de danistim:
«Hem yürüsün, hem bin»in!» buyurdular.

12- (...) Bana Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize /Vbdiirrazzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc haber verdi. (Dedi ki) : Bize Saîd b. Ebi Eyyûb haber verdi. Ona da Yezîd b. Ebî Habîb haber vermis. Ona da Ukbe b. Amir El-Cühenî'den naklen Ebu'1-Hayr rivayet etmis ki, Ukbe: «Kiz kardesim nezretti...» diyerek Mufaddal'in hadîsi gibi .rivayette bulunmus; yalniz hadîste «yalin ayak» kaydini zik-retmemis; «Ebu'1-Hayr Ukbe'den ayrilmazdi.» cümlesini ziyade etmistir.

(...) Bana bu hadîsi Muhammed b. Hatim ile Ibni Ebî Halef de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ravh b. Ubâde rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Yahya b. Eyyûb haber verdi. Ona da Yezîd

b. Habîb bu isnâdla Abdurrazzâk hadîsi gibi ihbarda bulunmus.
Bu hadîsi Buhârî «CezâüVSayd» ve «Nüzûr» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Nüzûr»da tahrîc etmislerdir.
Nezri yapan.kadin Hz. Ukbe 'nirr kiz kardesi Ümmü Hib-bân^binti Âmir 'dir. Bir rivayette bu kadinin sisman oldugu, bu sebeple yürümek kendisine güç geldigi bildirilmistir. Hadîsi muhtelif rivayetleri vardir. Bunlardan birinde:
«Ona emret de bas örtüsünü sarinsin, vasitaya binsin ve üç gün oruç tutsun.» buyurulmustur. Halbuki:
Yukaridaki Enes ve Ebû Hüreyre (Radiyallahuanh) rivayetlerinde ihtiyara dogrudan dogruya hayvana binmesi emrolunuyor, bir sey istenmiyordu. Bu bâbta Nevevî sunlari söylemistir: «Birinci hadîs yürümekten âciz olanlara hamledilmistir. Böylesi vasitaya binebilir; ama kurban kesmesi îcâbeder. Ukbe 'nin kiz kardesi hadîsin gelince: Onun mânâsi, yürümeye kudreti oldugu zaman yürüsün, yürüyemedigi yahut çok yoruldugu zaman vâsitaya binsin. Bunun da hayvan kesmesi îcabeder; demektir.
Bu söyledigimiz her iki surette de hayvan kesmesi Imam Safiî 'nin râcih olan kavlidir. Ulemâdan bir cemaat da buna kaildir. Sâfiî'nin ikinci kavline göre ihtiyara hayvan kesmek vâcîb degil, mus-tehaptir. Yalin ayak yürüme meselesinde mutlaka yalin ayak bulunmasi sart degildir; ayakkabi da giyebilir. Ukbe'nin kiz kardesi hadîsinin «Süneni Ebî Dâvûd»daki rivayetinde kadinin âciz kaldigi için hayvana bindigi bildirilmistir...»

5- Nezir Keffareti Babi

13- (1645) Bana Hârûn b. Saîd EI-Eylî ile Yûnus. b. Abdilâlâ ve Ahmed b. îsâ rivayet ettiler. Yûnus (Bize haber verdi) tâbirini kullandi. Ötekiler: Bize Ibni Vehb rivayet etti, dediler. (Demis ki) : Bana Amr b. El-Hâris, Kâ'b b. Alkame'den, o da Abdurrahmân b. Sumâse'den, o da Ebu'l-Hayr'dan, o da Ukbe b. Amir'den, o da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)rden naklen haber verdi ki ;
Nezir keffâreti, yemîn keffârefidir.» buyurmuslar.
Nevevî'nin beyânina göre ulemâ bu hadîsten ne murâd edildigi hususunda ihtilâf etmislerdir. Sâfiî1er'ce nezr-i lecâc kasdedilmistir.
Nezr-i lecâc: Inâd ye israr nezri demektir. Meselâ: Birisiyle konusmak istemeyen kimsenin: «Filânla konusursam üzerime hacc farzolsun» demesi bu kabildendir. Konustugu takdirde nezrini yapmakla yemîn kef-areti vermek arasinda muhayyer olur.
Hanefîler 'den Imara Âzam'in son kavline göre bir kimse nezri, olmasini istemedigi bir sarta baglarsa ona bir yemîn keffâreti kâfidir. Nezrettigi seyi yapmakla dahî borcunu ödemis olur. Meselâ: «Filân adamla konusursam bir sene oruç tutmak borcum olsun!» diyen kimse isterse bir yemîn keffâreti verir; dilerse orucu tutar. Fakat olmasini diledigi bir sarta baglar, meselâ: «Hastam düzelirse bir sene oruç borcum olsun» derse mutlaka nezrini îfasi gerekir. Imam Muhammed'in kavli de budur. Umumi belvâ dolayisiyle bâzi Hanefiyye ulemâsi bununla fetva vermislerdir.
Ulemânin ekserisi bu hadîsi mutlak nezir mânâsina almislardir. Imam Ahmed'le Sâfiîler 'den bazilari ma'siyeti nezir mânâsina hamletmislerdir. Sarap içmeyi adamak bu kabildendir.
Fukaha ve hadîs imamlarindan bir cemaate göre ise bu hadîs bütün adak nevilerine samildir. Onlarca bir kimse nezrin hangi nev'ini yaparsa yapsin yemîn keffâreti vermekle nezrini îfâ arsinda muhayyerdir.

---

[1] Sure-i Bakara: 275
[2] îbni Ömer'in künyesidir.